

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 3. septembra 2020 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Smernica 93/13/EHS – Článok 1 ods. 2 – Pôsobnosť – Vnútroštátne ustanovenie, ktorým sa stanovuje maximálna výška nákladov na úver bez úrokov – Článok 3 ods. 1 – Zmluvná podmienka, na základe ktorej sa na spotrebiteľa prenesú náklady na ekonomickú činnosť veriteľa – Značná nerovnováha v právach a povinnostiach strán – Článok 4 ods. 2 – Povinnosť jasného a zrozumiteľného formulovania zmluvných podmienok – Zmluvné podmienky, ktoré nespresňujú služby, za ktoré stanovujú odmenu – Smernica 2008/48/ES – Článok 3 písm. g) – Vnútroštátna právna úprava, ktorá stanovuje spôsob výpočtu maximálnej výšky nákladov na úver bez úrokov, ktoré možno uložiť spotrebiteľovi“

V spojených veciach C-84/19, C-222/19 a C-252/19,

ktorých predmetom sú tri návrhy na začatie prejudiciálneho konania podané podľa článku 267 ZFEÚ, ktoré podali Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Okresný súd Štetín – časť Pravobrzeże a Západ, Štetín, Poľsko) (C-84/19) rozhodnutím z 28. decembra 2018, doručeným Súdnemu dvoru 31. januára 2019, a Sąd Rejonowy w Opatowie (Okresný súd Opatów, prvé oddelenie pre občianskoprávne spory, Poľsko) rozhodnutiami zo 4. februára 2019 (C-222/19) a 31. januára 2019 (C-252/19), doručenými Súdnemu dvoru 8. a 20. marca 2019, ktoré súvisia s konaniami:

Profi Credit Polska SA

proti

QJ (C-84/19),

a

BW

proti

DR (C-222/19),

a

QL

proti

CG (C-252/19),

* Jazyk konania: poľština.

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory J.-C. Bonichot, sudcovia M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (spravodajkyňa) a N. Jääskinen,

generálny advokát: G. Hogan,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- BW, v zastúpení: K. Tomczyk, radca prawny,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,
- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Vlášil a S. Šindelková, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: K. Herbout-Borczak, G. Goddin, A. Szmytkowska a N. Ruiz García, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 2. apríla 2020,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 1 ods. 2, článku 3 ods. 1 a článku 4 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), zmenenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 (Ú. V. EÚ L 304, 2011, s. 64) (ďalej len „smernica 93/13“), ako aj smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. ES L 133, 2008, s. 66 a korigendá Ú. v. ES L 207, 2009, s. 14, Ú. v. ES L 199, 2010, s. 40 a Ú. v. ES L 234, 2011, s. 46).
- 2 Tieto návrhy boli podané v rámci troch sporov medzi spoločnosťami Profi Credit Polska, BW a QL, tromi úverovými inštitúciami na jednej strane a QJ, DR a CG, tromi spotrebiteľmi, na druhej strane vo veci vymáhania súm požadovaných týmito úverovými inštitúciami od týchto spotrebiteľov na základe zmlúv o spotrebiteľskom úvere.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 93/13

- 3 Dvanáste, trináste, šesťnásť a dvadsiate odôvodnenie smernice 93/13 znejú:

„keďže podľa súčasného stavu vnútroštátne právne predpisy umožňujú plánovať len čiastočné zosúladenie; keďže najmä zmluvné podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté podliehajú tejto smernici; keďže členské štáty by mali mať možnosť výberu, so zreteľom na Zmluvu, poskytnúť spotrebiteľom vysokú úroveň ochrany prostredníctvom vnútroštátnych ustanovení, ktoré sú prísnejšie ako ustanovenia tejto smernice;

keďže sa v zákonných alebo regulačných opatreniach členských štátov, ktoré priamo alebo nepriamo určujú podmienky spotrebiteľských zmlúv, nepredpokladá, že budú obsahovať nekalé podmienky; keďže sa z toho dôvodu nejaví potrebné zaoberať sa podmienkami odrážajúcimi povinné zákonné alebo regulačné opatrenia a zásady alebo ustanovenia medzinárodných dohovorov, ktorých zmluvnou stranou sú členské štáty alebo spoločenstvo; keďže v tomto ohľade znenie „kogentné zákonné alebo regulačné opatrenia“ uvedené v článku 1 ods. 2 zahŕňa pravidlá, ktoré podľa zákona platia medzi zmluvnými stranami za predpokladu, že neboli vytvorené žiadne iné dohody;

...

keďže požiadavka dobrej viery môže byť splnená predajcom alebo dodávateľom, keď s inou stranou, ktorej oprávnené záujmy brali do úvahy, zaobchádzajú čestne a rovnocenne;

...

keďže zmluvy by mali byť vypracované zrozumiteľne, mal by mať spotrebiteľ skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky a ak má pochybnosti mal by platiť výklad najpriaznivejší pre spotrebiteľa.“

- 4 Článok 1 tejto smernice stanovuje:

„1. Účelom tejto smernice je aproximovať zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov, ktoré sa [týkajú – *neoficiálny preklad*] nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.

2. Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia... nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.“

- 5 Podľa článku 3 ods. 1 uvedenej smernice:

„Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.“

6 Článok 4 tej istej smernice stanovuje:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť [nekalá povaha – *neoficiálny preklad*] zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená [ktoré sú predmetom zmluvy – *neoficiálny preklad*] a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.“

7 Článok 5 smernice 93/13 stanovuje:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa. Toto pravidlo výkladu neplatí v súvislosti s postupmi stanovenými v článku 7 ods. 2“

8 Podľa článku 6 ods. 1 tejto smernice:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

9 Článok 7 ods. 1 uvedenej smernice znie takto:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

10 Článok 8 tej istej smernice stanovuje:

„Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so Zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa.“

11 Článok 8a ods. 1 smernice 93/13 stanovuje:

„Keď členský štát prijme ustanovenia v súlade s článkom 8, informuje Komisiu o tejto skutočnosti, ako aj o akejkoľvek neskoršej zmene...“

Smernica 2008/48

12 Odôvodnenia 7, 9 a 20 smernice 2008/48 znejú:

„(7) Ak sa má uľahčiť vytvorenie riadne fungujúceho vnútorného trhu so spotrebiteľskými úvermi, je potrebné, aby sa v niekoľkých kľúčových oblastiach ustanovil harmonizovaný rámec Spoločenstva. Keďže trh so spotrebiteľskými úvermi sa neustále vyvíja a mobilita európskych občanov sa zvyšuje, progresívne právne predpisy Spoločenstva, ktoré sa dokážu prispôbiť budúcim formám úverov a ktoré členským štátom poskytnú primeranú flexibilitu pri ich vykonávaní, by mali pomôcť ustanoviť moderný súbor právnych predpisov v oblasti spotrebiteľských úverov.“

...

- (9) Úplná harmonizácia je potrebná na to, aby sa všetkým spotrebiteľom v Spoločenstve zabezpečila vysoká a rovnocenná úroveň ochrany ich záujmov a aby sa vytvoril skutočný vnútorný trh. ...

...

- (20) Celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom by mali zahŕňať všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní, poplatkov pre sprostredkovateľov úverov a iných poplatkov, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere, okrem notárskych poplatkov. Skutočné znalosti, ktoré má veriteľ o nákladoch, by sa mali objektívne posúdiť, berúc do úvahy požiadavky náležitej starostlivosti.“

13 Podľa článku 3 tejto smernice:

„Na účely tejto smernice sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

- a) „spotrebiteľ“ je fyzická osoba, ktorá pri transakciách, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná s cieľom, ktorý nesúvisí s jej obchodnou, podnikateľskou ani profesijnou činnosťou;

...

- g) „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ sú všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní a poplatkov akéhokoľvek druhu, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a ktoré sú veriteľovi známe, okrem notárskych poplatkov; zahrnuté sú aj náklady na doplnkové služby súvisiace so zmluvou o úvere, a to najmä poisťné, ak spotrebiteľ musí navyše uzavrieť zmluvu o poskytnutí služieb, aby získal úver alebo aby ho získal za ponúkaných podmienok;

- h) „celková čiastka, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť“: je súčet celkovej výšky úveru a celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom;

...“

14 Článok 8 uvedenej smernice, nazvaný „Povinnosť posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa“, vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, že veriteľ pred uzavretím zmluvy o úvere posúdi úverovú bonitu spotrebiteľa na základe dostatočných informácií získaných, ak je to vhodné, od spotrebiteľa, a v prípade potreby na základe nahliadnutia do príslušnej databázy. Členské štáty, ktorých právne predpisy ukladajú veriteľovi povinnosť posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa na základe nahliadnutia do príslušnej databázy, si môžu túto povinnosť zachovať.“

15 Článok 10 tejto istej smernice s názvom „Informácie, ktoré má obsahovať zmluva o úvere“ stanovuje:

„1. Zmluvy o úvere sa vypracujú písomne alebo na inom trvalom nosiči.

Každá zmluvná strana dostane jedno vyhotovenie zmluvy o úvere. Týmto článkom nie sú dotknuté žiadne vnútroštátne pravidlá týkajúce sa platnosti uzavretia zmlúv o úvere, ktoré sú v súlade s právom Spoločenstva.

2. Zmluva o úvere zrozumiteľne a stručne uvádza:

...

d) celkovú výšku úveru a podmienky, ktoré upravujú jeho čerpanie;

...

g) ročnú percentuálnu mieru nákladov a celkovú čiastku, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť, vypočítané v čase uzavretia zmluvy o úvere; uvedú sa všetky predpoklady použité na výpočet tejto miery;

...

u) prípadne iné zmluvné podmienky;

...“

16 Článok 21 smernice 2008/48 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby:

...

b) bol spotrebiteľ oboznámený s prípadnými poplatkami, ktoré má zaplatiť sprostredkovateľovi úveru za jeho služby, pričom výška týchto poplatkov má byť dohodnutá medzi spotrebiteľom a sprostredkovateľom úveru písomne alebo na inom trvalom nosiči pred uzavretím zmluvy o úvere;

...“

17 Podľa článku 22 tejto smernice, nazvaného „Harmonizácia a záväzný charakter tejto smernice“:

„1. Keďže táto smernica obsahuje harmonizované ustanovenia, členské štáty nesmú zachovať ani zaviesť vo svojom vnútroštátnom práve ustanovenia, ktoré sa odchyľujú od ustanovení tejto smernice.

...

3. Členské štáty ďalej zabezpečia, aby sa ustanovenia, ktoré prijímú na vykonávanie tejto smernice, nedali obísť osobitnou formuláciou zmlúv, a najmä tým, že sa čerpanie finančných prostriedkov alebo zmluvy o úvere, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti tejto smernice, zahrnú do zmlúv o úvere, ktorých povaha alebo účel by umožnili vyhnúť sa jej uplatňovaniu.

...“

Poľské právo

Občiansky zákonník

18 Podľa § 385¹ ods. 1 kodeks cywilny (Občiansky zákonník) v znení účinnom v čase skutkových okolností vo veci samej (ďalej len „Občiansky zákonník“):

„Ustanovenia zmluvy uzavretej so spotrebiteľom, ktoré neboli so spotrebiteľom dohodnuté individuálne, nie sú pre neho záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý hrubo porušuje jeho záujmy (nekalé zmluvné podmienky). Uvedené neplatí pre ustanovenia, ktoré definujú hlavné povinnosti strán, predovšetkým cenu alebo odmenu, ak boli jednoznačne formulované.“

19 § 720 ods. 1 tohto zákonníka stanovuje:

„Zmluvou o pôžičke sa poskytovateľ pôžičky zaväzuje preniesť vlastníctvo k určitej sume peňažných prostriedkov alebo len druhovo určených predmetov na príjemcu pôžičky, zatiaľ čo príjemca pôžičky sa zaväzuje vrátiť rovnakú sumu peňažných prostriedkov, respektíve rovnaké množstvo predmetov rovnakého druhu a kvality.“

Zákon o spotrebiteľskom úvere

20 Ustawa o kredycie konsumenckim (zákon o spotrebiteľskom úvere) z 12. mája 2011 (Dz. U. č. 126, položka 715) v znení účinnom v čase skutkových okolností vo veci samej (ďalej len „zákon o spotrebiteľskom úvere“) preberá do poľského právneho poriadku smernicu 2008/48.

21 § 5 ods. 1 tohto zákona vymedzuje nasledujúce pojmy:

„...“

6. celkové náklady na úver – všetky náklady, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere, najmä:

- a) úroky, poplatky, provízie, dane a marže zo zisku, ktoré sú veriteľovi známe, ako aj
- b) náklady na doplnkové služby, najmä poistenie, ak sú nevyhnutné na získanie úveru alebo na jeho získanie za ponúkaných podmienok – okrem notárskych poplatkov, ktoré hradí spotrebiteľ;

6.-a) náklady spojené s úverom bez úrokov – všetky náklady, ktoré hradí spotrebiteľ v súvislosti so zmluvou o spotrebiteľskom úvere, s výnimkou úrokov;

7. celková výška úveru – maximálna suma všetkých finančných prostriedkov bez nákladov na úver, ktoré veriteľ poskytuje spotrebiteľovi na základe zmluvy o úvere, a v prípade zmlúv, pri ktorých taká maximálna suma nebola stanovená, súčet všetkých finančných prostriedkov bez nákladov na úver, ktoré veriteľ poskytuje spotrebiteľovi na základe zmluvy o úvere;

8. celková suma, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť – súčet celkovej výšky úveru a celkových nákladov na úver.

...“

22 § 36a uvedeného zákona stanovuje:

„1. Maximálna suma nákladov na úver bez úrokov sa vypočíta podľa nasledujúceho vzorca:

$$MPKK \leq (K \times 25 \%) + (K \times N/R \times 30 \%),$$

pričom jednotlivé značky majú nasledujúci význam:

MPKK – maximálna suma nákladov na úver bez úrokov,

K – celková výška úveru,

n – doba splácania vyjadrená v dňoch,

R – počet dní v roku.

2. Náklady na úver bez úrokov nesmú počas celej doby úveru prevyšovať celkovú výšku úveru.

3. Nevzniká nárok na úhradu časti nákladov na úver bez úrokov vyplývajúcich zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktorá prevyšuje maximálnu sumu nákladov na úver bez úrokov, vypočítanú podľa odseku 1 alebo celkovú výšku úveru.“

Spory vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie pred Súdny dvorom

Vec C-84/19

- 23 Dňa 19. septembra 2016 Profi Credit Polska prostredníctvom sprostredkovateľa poskytla QJ spotrebiteľský úver. Táto zmluva sa týkala sumy vo výške 9 000 poľských zlotých (PLN) (približne 2 090 eur) a bola splatná v splátkach počas 36 mesiacov. Uvedená zmluva stanovuje úrokovú sadzbu vo výške 9,83 % ročne, ako aj predchádzajúce zaplatenie sumy 129 PLN (približne 30 eur), províziu vo výške 7 771 PLN (približne 1 804 eur) a sumu vo výške 1 100 PLN (približne 255 eur) za finančný produkt s názvom „Tvoj balíček – balíček extra“.
- 24 Profi Credit Polska podala na vnútroštátny súd, Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Okresný súd Štetín – časť Pravobrzežie a Západ, Štetín, Poľsko), návrh na vydanie platobného rozkazu na základe zmenky, ktorú vydala QJ. Uvedený súd vydal rozsudok pre zmeškanie, proti ktorému QJ podal opravný prostriedok a v rámci ktorého namietal nekalú povahu ustanovení zmluvy o pôžičke.
- 25 Vnútroštátny súd konštatoval, že táto zmluva nedefinuje pojmy „poplatok za spracovanie úveru“ alebo „provízia“, ani nespresňuje, akým konkrétnym plneniam zodpovedajú. Produkt nazvaný „Tvoj balíček – balíček extra“ umožňuje spotrebiteľovi využiť jednorazový odklad platby dvoch mesačných splátok alebo zníženie výšky štyroch mesačných splátok, pričom v prípade odkladu dochádza k predĺženiu dĺžky trvania zmluvy alebo v prípade zníženia mesačnej splátky vzniká spotrebiteľovi povinnosť zaplatiť platbu neskôr.
- 26 Profi Credit Polska spresnila až v priebehu konania pred vnútroštátnym súdom, že „provízia“ predstavuje protiplnenie za poskytnutie úveru a že „poplatok za spracovanie úveru“ zodpovedá nákladom, ktoré znáša predajca alebo dodávateľ pri uzatváraní zmluvy. Úroky predstavujú protihodnotu za použitie požičaných prostriedkov dlžníkom.
- 27 Podľa tohto súdu náklady na úver bez úrokov stanovené zmluvou uzavretou QJ boli stanovené vo výške hornej hranice stanovenej v § 36 zákona o spotrebiteľskom úvere. V prvom rade má tento súd pochybnosti o tom, či preskúmanie prípadnej nekalej povahy zmluvných podmienok týkajúcich sa úhrady týchto rôznych súm ako nákladov na úver je alebo nie je vylúčené z pôsobnosti smernice 93/13 podľa jej článku 1 ods. 2.
- 28 Ďalej, ak by takéto zmluvné podmienky mali patriť do pôsobnosti smernice 93/13, vnútroštátny súd si kladie otázku, či je možné posúdiť ich nekalú povahu vzhľadom na znenie článku 4 ods. 2 tejto smernice. Podľa tohto súdu by sa na otázku výšky platieb mohla vzťahovať výnimka „hlavného predmetu zmluvy“ alebo „primeranej ceny a úhrady na jednej strane, ako aj tovaru alebo služieb dodávaných výmenným spôsobom na druhej strane“ v zmysle uvedeného ustanovenia.
- 29 V tejto súvislosti vnútroštátny súd uvádza, že existujú významné rozdiely medzi znením článku 4 ods. 2 smernice 93/13 a § 385¹ ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý prebral prvé z týchto ustanovení do vnútroštátneho práva. Z tohto § Občianskeho zákonníka totiž vyplýva, že posúdenie nekalej povahy vnútroštátnym súdom je vylúčené, len pokiaľ ide o primeranosť ceny a odmeny za hlavné plnenie strán.

- 30 Napokon, pokiaľ ide o požiadavku transparentnosti stanovenú v článku 4 ods. 2 smernice 93/13, vnútroštátny súd má pochybnosti, pokiaľ ide o možnosť považovať zmluvu, ktorá stanovuje úroky, platbu a províziu, za zrozumiteľnú, bez toho, aby vysvetľovala rozdiely medzi týmito prvkami a službami, ktorým tieto platby zodpovedajú. Navyše spôsob, akým sú zmluvné podmienky formulované, by mohol vyvolávať dojem, že určité poplatky vyplývajú zo zákonnej povinnosti. Okrem toho použitie pojmu „provízia“ by mohlo naznačovať, že ide o odmenu pre sprostredkovateľa, ktorého vzťah s veriteľom nebol spresnený.
- 31 Za týchto okolností Sąd Rejonowy Szczęptes Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Okresný súd Štetín – časť Pravobrzežie a Západ, Štetín) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Má sa článok 1 ods. 2 [smernice 93/13] vykladať v tom zmysle, že vylučuje uplatnenie smernice na hodnotenie nekalej povahy jednotlivých zmluvných podmienok, ktoré sa týkajú neúrokových nákladov na úver, ak kogentné zákonné ustanovenia členského štátu pre tieto náklady stanovujú maximálnu hranicu týchto nákladov tak, že nariaďujú, aby sa neúrokové náklady spotrebiteľskej zmluvy o úvere nemohli požadovať, pokiaľ prekračujú maximálnu sadzbu neúrokových nákladov na úver vypočítanú podľa zákonných ustanovení alebo celkovú výšku úveru?
2. Má sa článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že zmluvná podmienka, ktorá upravuje neúrokové náklady, ktoré znáša a platí príjemca pôžičky spolu s pôžičkou, ktoré súvisia so samotným uzavretím zmluvy a poskytnutím pôžičky (vo forme poplatkov, provízií a nákladov inej povahy), nepodliehajú hodnoteniu v súvislosti s ich prípadnou nekalou povahou podľa tohto ustanovenia, ak sú vypracované zrozumiteľne?
3. Má sa článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že zmluvné podmienky, ktorými sa zavádzajú náklady rôznej povahy, ktoré súvisia s poskytnutím pôžičky, nie sú vypracované ‚zrozumiteľne‘, ak sa z nich nedá odvodiť, za aké konkrétne protiplnenie sa platia, a spotrebiteľ nemôže rozpoznať, do akej miery sa od seba odlišujú?“

Vec C-222/19

- 32 BW a DR uzavreli 8. marca 2018 zmluvu o spotrebiteľskom úvere na celkovú sumu 9 225 PLN (približne 2 148 eur) a dobu dvoch rokov, ktorá mala byť splatená v 24 mesačných splátkach. Táto zmluva bola zabezpečená vlastnou bianko zmenkou, ktorú podpísal DR.
- 33 Táto suma pozostávala zo sumy istiny vo výške 4 500 PLN (približne 1 048 eur), zo zmluvných úrokov vo výške 900 PLN (približne 210 eur), z poplatku za poskytnutie úveru vo výške 1 125 PLN (približne 262 eur) a z poplatkov za správu úveru počas celej doby jeho trvania vo výške 2 700 PLN (približne 628 eur). Zmluvné úroky boli vypočítané podľa pohyblivej úrokovej sadzby vo výške 10 % ročne v čase uzavretia zmluvy. Ročná percentuálna miera nákladov bola stanovená na 119,42 %.
- 34 Maximálna výška nákladov na úver bez úrokov pozostávajúca z poplatkov za poskytnutie úveru a poplatkov za správu a vypočítaná podľa vzorca stanoveného v § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere bola 3 825 PLN (približne 867 eur). Vnútroštátny súd spresňuje, že táto suma nebola individuálne dohodnutá a že zmluva bola napísaná podľa vopred stanoveného modelu.
- 35 DR získal úver a splatil sumu vo výške 1913,10 PLN (približne 445 eur), ktorá bola odpočítaná od dlžnej istiny a zmluvných úrokov z omeškania. V dôsledku nezaplatenia zo strany DR, BW vypovedala zmluvu a podala na vnútroštátny súd Sąd Rejonowy w Opatowie (Okresný súd Opatów, prvé oddelenie pre občianskoprávne spory, Poľsko) návrh na vydanie platobného rozkazu založeného na bianco zmenke, ktorú DR predtým podpísal.

- 36 V rámci konania pred uvedeným súdom BW spresnila, že provízia za poskytnutie úveru sa skladala okrem iného z odmeny vyplácanej finančnému sprostredkovateľovi vo výške 12 % z celkovej sumy úveru, z nákladov na prístup k systému s cieľom overiť úverovú bonitu dlžníka, z nákladov na odmenu pracovníkov poverených poskytovaním pôžičiek, z nákladov na overenie dokumentov, vrátane nákladov na hovory na účely overenia deklarovaných príjmov. Suma predstavovala 25 % z celkovej sumy úveru v zmysle § 5 bodu 7 zákona o spotrebiteľskom úvere.
- 37 Pokiaľ ide o náklady na správu úveru vo výške 30 % zo sumy úveru za každý rok správy, tieto náklady pozostávajú z nákladov na odmenu zamestnancom povereným mesačným inkasom, údržbu kancelárií, udržiavanie komunikačných kanálov, účtovníctvo, správu osobných účtov, informačné systémy pre správu dlhu, korešpondenciu zahŕňajúcu SMS s upomienkou na zaplatenie, na kancelárske materiály a prístup k databázam.
- 38 Pokiaľ ide v prejednávanej veci o náklady spojené s uzatvorením a správou zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktorú uzavrel DR, BW odmietla uviesť ich presné sumy z dôvodu, že by to vyžadovalo uplatnenie značných prostriedkov presahujúcich údajne dlžné sumy a mohlo by okrem toho porušovať bankové tajomstvo a pravidlá ochrany osobných údajov.
- 39 Vnútroštátny súd spresňuje, že podľa metódy výpočtu podľa § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere môžu „celkové náklady na spotrebiteľský úver bez úrokov“ predstavovať sumu vo výške od 25 do 100 % z celkovej výšky úveru v závislosti od doby splácania: 55 % na úrovni jedného roka, 85 % na úrovni dvoch rokov a 100 % na viac ako dva roky.
- 40 Vnútroštátny súd má pochybnosti o zlučiteľnosti tohto ustanovenia vnútroštátneho práva so smernicou 93/13. Uvádza najmä, že pri výpočte hornej hranice stanovenej vnútroštátnym zákonodarcom sa zohľadňujú náklady, ktoré skutočne súvisia nielen s uzavretím a správou konkrétnej úverovej zmluvy, ale aj s celkovou ekonomickou činnosťou veriteľa. V dôsledku toho táto záväzná horná hranica umožňuje preniesť náklady spojené so všeobecnou ekonomickou činnosťou veriteľa na spotrebiteľa.
- 41 Za týchto podmienok Sąd Rejonowy w Opatowie (Okresný súd Opatów, prvé oddelenie pre občianskoprávne spory) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:
- „Majú sa ustanovenia smernice [93/13], najmä článok 3 ods. 1 tejto smernice, ako aj zásady práva Únie týkajúce sa ochrany spotrebiteľa a rovnováhy medzi zmluvnými stranami vykladať v tom zmysle, že uvedené ustanovenia a zásady bránia tomu, aby sa do vnútroštátneho právneho poriadku zahrnul právny inštitút „maximálnej výšky nákladov spojených s úverom odlišných od úrokov“ a matematického vzorca pre výpočet výšky týchto nákladov podľa § 5 bodu 6a v spojení s § 36a [zákona o spotrebiteľských úveroch], ktoré umožňujú k nákladom spojeným so zmluvou o úvere, ktoré je povinný znášať spotrebiteľ (celkové náklady úveru), pripočítať aj náklady na ekonomickú činnosť podniku?“

Vec C-252/19

- 42 QL a CG uzavreli 31. augusta 2016 zmluvu o spotrebiteľskom úvere na celkovú sumu vo výške 10 764 PLN (približne 2 474 eur), vrátane úrokov vo výške 9,81 % ročne a na obdobie troch rokov, pričom splatenie malo byť vykonané v 36 mesačných splátkach. Celková percentuálna miera nákladov na úver bola 77,77 %. CG podpísal bianko zmenku ako záruku jeho zaplatenia.
- 43 Celková suma 10 764 PLN (približne 2 474 eur) pozostávala z istiny, ktorú QL poskytla CG, teda 5 000 PLN (približne 1 149 eur), z administratívnych poplatkov vo výške 129 PLN (približne 29 eur), z poplatkov za produkt s názvom „Tvoj balík“ vo výške 3 939 PLN (približne 905 eur) a z úrokov vo

výške 796 PLN (približne 182 eur). V dôsledku toho celkové náklady na úver bez úrokov dosahovali 4 968 PLN (približne 1 142 eur). Tieto boli vypočítané na základe matematického vzorca uvedeného v § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere a neboli individuálne dohodnuté.

- 44 CG uskutočnil platby vo výške 5 783 PLN (približne 1 347 eur). QL podala na vnútroštátny súd Sąd Rejonowy w Opatowie (Okresný súd Opatów, prvé oddelenie pre občianskoprávne spory) návrh na vydanie platobného rozkazu na základe zmenky vystavenej v jej prospech.
- 45 Uvedený súd má pochybnosti o zlučiteľnosti vnútroštátneho ustanovenia, akým je § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere, so smernicou 2008/48. Tieto pochybnosti súvisia najmä so spôsobom, akým poľský zákonodarca vypočítal túto hornú hranicu, keď do svojho výpočtu zahrnul nielen náklady na úver zvyčajne spojené s uzavretím a správou zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ale aj, všeobecne, náklady spojené s ekonomickou činnosťou veriteľov.
- 46 Vzhľadom na úplnú harmonizáciu uskutočnenú smernicou 2008/48 v určitých oblastiach spotrebiteľského úveru členské štáty nemôžu zahrnúť nové kategórie nákladov, ktoré nie sú zlučiteľné s oblasťami harmonizovanými touto smernicou. Poľský zákonodarca však metódou výpočtu maximálnej sumy „celkových nákladov na zmluvu bez úrokov“ umožnil veriteľom uložiť spotrebiteľom vyššie finančné náklady, než sú tie uvedené v článku 3 písm. g) uvedenej smernice. Zdá sa teda, že táto právna úprava môže v rozpore so zámermi vnútroštátneho zákonodarcu porušovať ochranu spotrebiteľa.
- 47 Za týchto podmienok Sąd Rejonowy w Opatowie (Okresný súd Opatów, prvé oddelenie pre občianskoprávne spory) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:
- „Majú sa ustanovenia smernice [2008/48], najmä článok 3 písm. g) a článok 22 ods. 1 uvedenej smernice vykladať v tom zmysle, že uvedené ustanovenia bránia tomu, aby sa vo vnútroštátnom právnom poriadku zakotvil právny inštitút ‚maximálnej výšky nákladov spojených s úverom odlišných od úrokov‘ a matematický vzorec na výpočet výšky týchto nákladov podľa § 5 bodu 6a v spojení s § 36a [zákona o spotrebiteľských úveroch], ktoré umožňujú k nákladom súvisiacim so zmluvou o úvere, ktoré je povinný znášať spotrebiteľ (celkové náklady úveru), pripočítať aj náklady na ekonomickú činnosť podnikateľa?“
- 48 Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora zo 14. mája 2019 boli veci C-222/19 a C-252/19 spojené na účely písomnej časti konania a vyhlásenia rozsudku.
- 49 Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 10. decembra 2019 boli veci C-84/19, C-222/19 a C-252/19 spojené na účely rozsudku.

O prejudiciálnych otázkach

O prejudiciálnej otázke vo veci C-252/19

- 50 Svojou otázkou vo veci C-252/19, ktorú treba analyzovať ako prvú, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 3 písm. g) a článok 22 smernice 2008/48 majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave týkajúcej sa spotrebiteľského úveru, ktorá stanovuje spôsob výpočtu maximálnej výšky nákladov na úver bez úrokov, ktoré možno účtovať spotrebiteľovi, keďže tento spôsob výpočtu umožňuje predajcovi alebo dodávateľovi, aby časť všeobecných nákladov spojených s jeho ekonomickou činnosťou preniesol na tohto spotrebiteľa.
- 51 Na úvod treba pripomenúť, že účelom smernice 2008/48 je podľa jej článku 1 harmonizovať určité aspekty právnej úpravy členských štátov, ktorá sa týka zmlúv o spotrebiteľskom úvere.

- 52 Ďalej z článku 22 ods. 1 tejto smernice vyplýva, že keďže táto smernica obsahuje harmonizované ustanovenia, členské štáty nesmú zachovať ani zaviesť vo svojom vnútroštátnom práve ustanovenia, ktoré sa odchyľujú od ustanovení uvedenej smernice.
- 53 Napokon s cieľom zabezpečiť širokú ochranu spotrebiteľov normotvorca Únie v článku 3 písm. g) uvedenej smernice používa širokú definíciu pojmu „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ tak, že sa vzťahuje na všetky náklady vrátane úrokov, daní a poplatkov akéhokoľvek druhu, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a ktoré sú veriteľovi známe, okrem notárskych poplatkov (rozsudok z 26. marca 2020, Mikrokasa a Revenue Niestanzowany Sekurytyzacyjny Fundusz inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, bod 39 a citovaná judikatúra).
- 54 Treba však konštatovať, že táto definícia neobsahuje žiadne obmedzenie týkajúce sa druhu alebo odôvodnenia nákladov, ktoré môžu byť uložené spotrebiteľovi v rámci takejto zmluvy o úvere (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. marca 2020, Mikrokasa a Revenue Niestanzowany Sekurytyzacyjny Fundusz inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, body 40 a 42). Zo znenia uvedenej definície teda nemožno dospieť k záveru, že je vylúčené účtovať spotrebiteľovi také náklady spojené s ekonomickou činnosťou veriteľa, ako sú náklady na infraštruktúru alebo zamestnancov.
- 55 V dôsledku toho, ako uviedol generálny advokát v bode 118 svojich návrhov, cieľom smernice 2008/48 nie je harmonizovať rozdelenie nákladov v rámci zmluvy o úvere, takže členské štáty si ponechávajú právomoc stanoviť mechanizmy regulácie týchto poplatkov, pokiaľ nie sú v rozpore s pravidlami harmonizovanými uvedenou smernicou.
- 56 V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že príslušnému vnútroštátnemu súdu prináleží overiť, či takáto vnútroštátna právna úprava neukladá iné informačné povinnosti než tie, ktoré sú vymenované v článku 10 ods. 2 smernice 2008/48, ktorý vykonáva úplnú harmonizáciu, pokiaľ ide o informácie, ktoré musia byť zahrnuté do zmluvy o úvere (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. marca 2020, Mikrokasa a Revenue Niestanzowany Sekurytyzacyjny Fundusz inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, body 45 a 47).
- 57 Z vyššie uvedeného vyplýva, že článok 3 písm. g) a článok 22 smernice 2008/48 sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia vnútroštátnej právnej úprave týkajúcej sa spotrebiteľského úveru, ktorá stanovuje spôsob výpočtu maximálnej výšky nákladov na úver bez úrokov, ktoré možno účtovať spotrebiteľovi, hoci tento spôsob výpočtu umožňuje predajcovi alebo dodávateľovi zaťažiť tohto spotrebiteľa podielom na všeobecných nákladoch súvisiacich s výkonom jeho ekonomickej činnosti, pokiaľ uvedené právne predpisy prostredníctvom svojich ustanovení týkajúcich sa tejto maximálnej výšky neporušujú pravidlá harmonizované touto smernicou.

O prvej otázke vo veci C-84/19

- 58 Prvou otázkou vo veci C-84/19, ktorú treba preskúmať ako druhú, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 1 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že zmluvná podmienka, ktorá stanovuje náklady na úver bez úrokov v súlade s maximálnou hranicou zavedenou vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa spotrebiteľského úveru, je vylúčená z pôsobnosti tejto smernice, pokiaľ táto právna úprava stanovuje, že náklady na úver bez úrokov nie sú splatné v časti presahujúcej túto hornú hranicu alebo celkovú výšku úveru.
- 59 Vec, v ktorej bol vydaný rozsudok z 26. marca 2020, Mikrokasa a Revenue Niestanzowany Sekurytyzacyjny Fundusz inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236), sa týkala najmä § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere. Súdny dvor v bode 50 tohto rozsudku najprv pripomenul, že článok 1 ods. 2 smernice 93/13, ktorý sa týka zmluvných podmienok odrážajúcich záväzné zákonné

alebo regulačné ustanovenia, zavádza podľa judikatúry Súdneho dvora vylúčenie z pôsobnosti smernice pri splnení dvoch podmienok. Jednak musí zmluvná podmienka odrážať zákonné alebo regulačné ustanovenie a jednak musí byť toto ustanovenie záväzné.

- 60 Ďalej z bodu 55 rozsudku uvedeného v predchádzajúcom bode vyplýva, že hoci Súdny dvor vo svojej judikatúre stanovil kritériá výkladu článku 1 ods. 2 smernice 93/13, prislúcha príslušnému vnútroštátnemu súdu, aby uplatnil ustanovenia vnútroštátneho práva na okolnosti veci, ktorú prejednáva, a vyvodil z nich konkrétne dôsledky.
- 61 Napokon v bode 57 toho istého rozsudku Súdny dvor s výhradou overenia vnútroštátnym súdom v tejto veci rozhodol, že vnútroštátne ustanovenie, akým je § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere, zrejme samo osebe neurčuje práva a povinnosti zmluvných strán, ale len obmedzuje ich slobodu určiť náklady na úver bez úrokov nad určitú úroveň a nijako nebráni vnútroštátnemu súdu preskúmať prípadnú nekalú povahu takéhoto určenia, a to aj pod samotnou zákonnou hornou hranicou.
- 62 Tieto úvahy možno uplatniť aj na vec C-84/19, ktorá sa týka tej istej vnútroštátnej právnej úpravy, a sú relevantné na účely odpovede na túto prejudiciálnu otázku. Okolnosť, že podľa § 36a zákona o spotrebiteľskom úvere náklady na úver bez úrokov nie sú splatné v časti presahujúcej zákonnú hranicu alebo celkovú výšku úveru, nemá za následok vylúčenie uvedeného zmluvného ustanovenia z pôsobnosti smernice 93/13.
- 63 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy sa má článok 1 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že z pôsobnosti tejto smernice nie je vylúčená zmluvná podmienka, ktorá stanovuje náklady na úver bez úrokov v súlade s maximálnou hranicou stanovenou vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa spotrebiteľského úveru, pokiaľ táto právna úprava stanovuje, že náklady na úver bez úrokov nie sú splatné v časti presahujúcej túto hornú hranicu alebo celkovú výšku úveru.

O druhej a tretej otázke vo veci C-84/19

- 64 Svojou druhou a treťou otázkou vo veci C-84/19, ktoré treba preskúmať spoločne, a po tretie sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že podmienky zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktoré ukladajú spotrebiteľovi iné poplatky než platbu zmluvných úrokov, spadajú pod výnimku stanovenú v tomto ustanovení, pokiaľ tieto podmienky nešpecifikujú ani povahu týchto poplatkov, ani služby, za ktoré stanovujú odmenu.
- 65 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa článku 4 ods. 2 tejto smernice hodnotenie nekalej povahy zmluvných podmienok sa netýka definície hlavného predmetu zmluvy ani primeranosti ceny a úhrady na jednej strane, ako aj tovaru alebo služby dodávaných výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.
- 66 Vzhľadom na to, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 stanovuje výnimku z mechanizmu vecného preskúmania nekalých podmienok, ako je upravený v rámci systému ochrany spotrebiteľov zavedeného touto smernicou, Súdny dvor rozhodol, že toto ustanovenie sa musí vykladať striktnie (rozsudok z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 31 a citovaná judikatúra).
- 67 Pokiaľ ide v prvom rade o pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, Súdny dvor už uviedol, že jeho cieľom je len stanoviť podrobnosti a rozsah vecného preskúmania zmluvných podmienok, ktoré neboli individuálne dohodnuté a ktoré opisujú základné plnenia zmlúv uzavretých medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, ktoré ho charakterizujú. Naopak, podmienky, ktoré majú vedľajšiu povahu vo vzťahu k podmienkam vymedzujúcim samotnú podstatu zmluvného vzťahu, nemôžu spadať pod uvedený pojem (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 32).

- 68 V tejto súvislosti zmluvou o úvere sa veriteľ predovšetkým zaväzuje poskytnúť dlžníkovi určitú sumu peňazí, pričom dlžník sa zase zaväzuje predovšetkým splatiť túto sumu, vo všeobecnosti aj s úrokmi, podľa stanoveného splátkového kalendára. Základné plnenia takejto zmluvy sa teda vzťahujú na peňažnú sumu, ktorá musí byť stanovená vo vzťahu k mene, v ktorej sa má úver poskytnúť a splatiť (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuciu a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 38).
- 69 Presný rozsah pojmov „hlavný predmet“ a „cena“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13 nemôže byť určený pojmom „celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom“ v zmysle článku 3 písm. g) smernice 2008/48 (rozsudok z 26. februára 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 47). Skutočnosť, že rôzne druhy poplatkov alebo „provízia“ sú zahrnuté do celkových nákladov na spotrebiteľský úver, teda nie je rozhodujúca na účely preukázania, že tieto poplatky patria medzi základné plnenia zmluvy o úvere.
- 70 V prejednávanej veci sa zmluvné podmienky, ktoré podľa vnútroštátneho súdu vo veci C-84/19 neboli individuálne dohodnuté, týkajú iných platieb dlžných spotrebiteľom, než je splatenie istiny a úrokov. Ide totiž najmä o ustanovenia týkajúce sa dodatočnej služby s názvom „Tvoj balík – špeciálny balík“, provízie a predchádzajúcej platby.
- 71 Vnútroštátnemu súdu v tejto veci prináleží, aby vzhľadom na povahu, ustanovenia a všeobecnú štruktúru zmluvy o úvere, o ktorú ide vo veci samej, ako aj na skutkový a právny kontext, do ktorého táto zmluva patrí, posúdil, či sa predmetné podmienky týkajú plnení, ktoré predstavujú podstatnú náležitosť tejto zmluvy, a konkrétnejšie povinnosti dlžníka vrátiť sumu, ktorú mu veriteľ poskytol.
- 72 Konkrétne, ako súčasť hlavného predmetu zmluvy možno kvalifikovať jasné a zrozumiteľné podmienky, keďže tá istá požiadavka transparentnosti, aká je uvedená v článku 4 ods. 2 smernice 93/13, sa objavuje aj v jej článku 5, ktorý stanovuje, že písomné zmluvné podmienky musia byť „vždy“ formulované jasne a zrozumiteľne. Požiadavka transparentnosti, aká je uvedená v prvom z týchto ustanovení, má rovnaký rozsah ako tá, ktorá je uvedená v druhom z týchto ustanovení (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 36, ako aj z 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 46).
- 73 V tejto súvislosti v rozsahu, v akom systém ochrany zavedený touto smernicou vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide najmä o úroveň informovanosti, treba túto požiadavku transparentnosti chápať extenzívne, teda tak, že ukladá nielen povinnosť, aby bola dotknutá podmienka zrozumiteľná pre spotrebiteľa z gramatického hľadiska, ale aby bol tento spotrebiteľ schopný na základe presných a zrozumiteľných kritérií posúdiť tiež ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 50).
- 74 Preto na účely posúdenia, či predmetné podmienky týkajúce sa nákladov, ktoré znáša spotrebiteľ, patria alebo nepatria do hlavného predmetu zmluvy o úvere, prináleží v prejednávanej veci vnútroštátnemu súdu, aby vo veci C-84/19 určil, či vzhľadom na všetky relevantné skutkové okolnosti, ktoré mu boli predložené na posúdenie a ktorých zverejnenie a informácie poskytnuté veriteľom v rámci dojednávania zmluvy o úvere, ako aj všeobecnejšie, na všetky podmienky zmluvy o spotrebiteľskom úvere podpísanej QJ môže priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, poznať nielen sumu „poplatku za spracovanie úveru“, „provízie“ a finančného produktu s názvom „Tvoj balík – špeciálny balík“, ale aj vyhodnotiť ekonomické dôsledky, ktoré môžu byť pre neho významné (pozri analogicky rozsudok z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 47).
- 75 Je pravda, že predajca alebo dodávateľ nie je povinný podrobne opísať povahu každej služby poskytnutej ako protihodnotu za poplatky uložené spotrebiteľovi v zmluvných podmienkach, akými sú „provízia“ alebo „poplatok za spracovanie úveru“. Aby však bola splnená povinnosť transparentnosti, je potrebné, aby povaha skutočne poskytnutých služieb mohla byť rozumne pochopená alebo vyvodená zo

zmluvy posudzovanej ako celok. Okrem toho spotrebiteľ musí byť schopný overiť, či sa tieto jednotlivé poplatky alebo služby, ktoré sú za ne poskytované, neprekrývajú (rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 43).

- 76 V prejednávanej veci a s výhradou overení vnútroštátneho súdu vo veci C-84/19, pokiaľ ide o náklady nazvané „poplatok za spracovanie úveru“ a „provízia“, si QJ mohol klásť legitímne otázky tak pokiaľ ide o služby, za ktoré sa mali tieto poplatky zaplatiť, ako aj o ich prípadné prekryvanie. Na jednej strane totiž zmluva obsahovala dve ustanovenia upravujúce správne poplatky, nazvané „poplatok za spracovanie úveru“ a „provízia“, pričom obe naznačujú, že ide o sumy, ktoré sa majú zaplatiť na účely získania úveru.
- 77 Na druhej strane prináleží vnútroštátnemu súdu, aby overil, či nákladová položka nazvaná „provízia“ mohla, podľa svojho obvyklého významu v poľskom práve, naznačovať, že ide o odmenu sprostredkovateľa úveru, ktorý pôsobil pri uzavretí zmluvy podpísanej QJ, a či v takej situácii spotrebiteľ nebol schopný, na rozdiel od toho, čo stanovuje článok 21 písm. b) smernice 2008/48, posúdiť, či platí za služby predajcu alebo dodávateľa, s ktorým uzavrel zmluvu, alebo za služby sprostredkovateľa.
- 78 Za týchto okolností by nebolo zabezpečené, že spotrebiteľ celkovo porozumel svojim platobným povinnostiam a ekonomickým dôsledkom podmienok stanovujúcich tieto poplatky.
- 79 Po druhé, pokiaľ ide o preskúmanie „primeranosti medzi cenou a odmenou na jednej strane a tovarom a službami na strane druhej“, z ustálenej judikatúry vyplýva, že táto kategória podmienok, ktorých prípadnú nekalú povahu nemožno skúmať, má obmedzený rozsah, keďže sa týka len primeranosti medzi stanovenou cenou alebo odmenou a tovarom alebo službami, ktoré sa majú dodať alebo poskytnúť ako protihodnota, pričom toto vylúčenie je vysvetlené skutočnosťou, že neexistuje nijaká kvalifikačná stupnica alebo objektívne právne kritérium na určenie rámca a vedenia preskúmania tejto primeranosti (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 55, ako aj z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 34).
- 80 Vzhľadom na tento reštriktívny výklad Súdny dvor spresnil, že podmienky týkajúce sa protihodnoty, ktorú dlhuje spotrebiteľ veriteľovi alebo ktorá má vplyv na skutočnú cenu, ktorú má spotrebiteľ zaplatiť veriteľovi, teda v zásade nepatria do tejto druhej kategórie podmienok, s výnimkou otázky, či je výška protihodnoty alebo cena, ktorá je dohodnutá v zmluve, primeraná službe poskytovanej ako protiplnenie veriteľom (rozsudky z 26. februára 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 56, a z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 35).
- 81 Pokiaľ ide o posúdenie „primeranosti“ zmluvných podmienok dotknutých vo veci C-84/19, teda vzťahu medzi požadovanými platbami a plnením, ktorému zodpovedajú, z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že uvedené podmienky nespresňovali, na ktorú službu sa vzťahujú poplatky nazvané „poplatok za spracovanie úveru“ a „provízia“.
- 82 Vnútroštátny súd navyše uvádza, že znenie § 385¹ ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý prebral do poľského práva výnimku týkajúcu sa overenia primeranosti ceny a jej protihodnoty stanovenú v článku 4 ods. 2 smernice 93/13, sa týka len podmienok, ktoré súvisia s hlavným predmetom zmluvy.
- 83 Ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 62 svojich návrhov, pokiaľ § 385¹ ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorým bol prebratý článok 4 ods. 2 smernice 93/13 do poľského práva, priznáva výnimke stanovenej týmto ustanovením práva Únie obmedzenejší rozsah, pričom spotrebiteľovi zaručuje vyššiu ochranu, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, umožňuje širšie preskúmanie prípadnej nekalosti povahy zmluvných podmienok, ktoré patria do pôsobnosti tejto smernice.

- 84 V tejto súvislosti článok 8 smernice 93/13 stanovuje, že členské štáty môžu prijať alebo si ponechať prísnejšie ustanovenia zlučiteľné so Zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou na zabezpečenie vyššej úrovne ochrany spotrebiteľa. To odráža myšlienku uvedenú v dvanástom odôvodnení uvedenej smernice, podľa ktorej táto smernica vykonáva len čiastočnú a minimálnu harmonizáciu vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa nekalých podmienok.
- 85 Súdny dvor vo svojej judikatúre rozhodol, že ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré priznáva výnimke stanovenej v článku 4 ods. 2 smernice 93/13 obmedzenejší rozsah, prispieva k cieľu ochrany spotrebiteľa sledovanému touto smernicou (pozri analogicky rozsudok z 2. apríla 2020, *Condominio di Milano, via Meda*, C-329/19, EU:C:2020:263, bod 36).
- 86 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na druhú a tretiu otázku vo veci C-84/19 odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že podmienky zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktoré spotrebiteľovi ukladajú iné poplatky, než je splatenie istiny a úrokov, nespádajú pod výnimku stanovenú v tomto ustanovení, pokiaľ tieto podmienky nešpecifikujú ani povahu týchto poplatkov, ani služby, za ktoré stanovujú odmenu, a sú formulované spôsobom spôsobilým uviesť spotrebiteľa do omylu, pokiaľ ide o jeho povinnosti a ekonomické dôsledky týchto podmienok, čo má overiť vnútroštátny súd.

O otázke vo veci C-222/19

- 87 Svojou otázkou, na ktorú treba odpovedať na záver, sa vnútroštátny súd vo veci C-222/19 v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu ustanoveniu, ktoré stanovuje maximálnu hranicu celkových nákladov na úver, ktoré možno uložiť spotrebiteľovi, do ktorých môžu byť zahrnuté výdavky súvisiace so všeobecnou ekonomickou činnosťou veriteľa.
- 88 Na úvod z článku 1 ods. 1 smernice 93/13 vyplýva, že jej cieľom je aproximovať vnútroštátne ustanovenia členských štátov týkajúce sa nekalých podmienok v spotrebiteľských zmluvách. Ako vyplýva z článku 1 ods. 2 tejto smernice v spojení s jej trinástym odôvodnením, ako aj jej článkom 3 ods. 1, cieľom uvedenej smernice nie je zaviesť kontrolu vnútroštátnych ustanovení, pokiaľ ide o ich potenciálne nevýhodnú povahu pre spotrebiteľa, ale len kontrolu podmienok uvedených v spotrebiteľských zmluvách bez toho, aby boli individuálne dohodnuté (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. apríla 2019, *Aqua Med*, C-266/18, EU:C:2019:282, bod 28).
- 89 Za týchto podmienok s cieľom poskytnúť užitočnú odpoveď vnútroštátnemu súdu vo veci C-222/19 treba preformulovať prejudiciálnu otázku tak, že sa ňou v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že zmluvnú podmienku, ktorá nebola individuálne dohodnutá a ktorá ukladá spotrebiteľovi náklady na úver bez úrokov, zahŕňajúce náklady na ekonomickú činnosť veriteľa pod maximálnou zákonnou hranicou, možno považovať za nekalú v zmysle tohto ustanovenia.
- 90 Je potrebné pripomenúť, že podľa článku 3 ods. 1 smernice 93/13 akákoľvek zmluvná podmienka uvedená v zmluve, ktorá nebola individuálne dohodnutá, ktorá v rozpore s požiadavkou dôvery spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa, sa považuje za nekalú.
- 91 V tejto súvislosti treba spresniť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora právomoc Súdneho dvora v danej oblasti zahŕňa výklad pojmu „nekalá podmienka“ uvedeného v článku 3 ods. 1 smernice a v prílohe k tejto smernici, ako aj stanovenie kritérií, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí uplatniť pri preskúmaní zmluvnej podmienky z hľadiska ustanovení tejto smernice, pričom uvedenému súdu vzhľadom na uvedené kritériá prináleží vyjadriť sa ku konkrétnej kvalifikácii príslušnej zmluvnej podmienky podľa osobitných okolností daného prípadu. Z uvedeného vyplýva, že Súdny dvor sa musí

vo svojej odpovedi obmedziť na to, aby vnútroštátnemu súdu poskytol údaje, ktoré musí tento súd zohľadniť pri posúdení nekalej povahy dotknutej podmienky (rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 66 a citovaná judikatúra).

- 92 Pokiaľ ide o preskúmanie existencie značnej nerovnováhy vyplývajúcej z podmienok, ktoré na úkor spotrebiteľa stanovujú iné poplatky než úroky, takéto preskúmanie sa nemôže obmedzovať na kvantitatívne ekonomické posúdenie spočívajúce v porovnaní jednak celkovej hodnoty transakcie, ktorá je predmetom zmluvy, a jednak nákladov, ktoré na základe tejto podmienky znáša spotrebiteľ. Súdny dvor už rozhodol, že značná nerovnováha totiž môže vyplývať už zo samotnej skutočnosti dostatočne závažného narušenia právneho postavenia, v ktorom sa spotrebiteľ ako strana predmetnej zmluvy nachádza na základe platných vnútroštátnych predpisov, či už formou zúženia obsahu práv, ktoré mu podľa týchto predpisov vyplývajú zo zmluvy, prekážky v ich výkone alebo tiež formou prenesenia dodatočnej povinnosti, ktorú vnútroštátne predpisy nestanovujú, na spotrebiteľa (rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 51).
- 93 Pokiaľ ide o otázku, za akých okolností dôjde k takejto nerovnováhe „napriek požiadavke dôvery“ vzhľadom na šestnásté odôvodnenie smernice 93/13, Súdny dvor vo svojej judikatúre uviedol, že prislúcha vnútroštátnym súdom, aby overili, či predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a rovnocenne, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s takým ustanovením po predchádzajúcom individuálnom dojednaní (rozsudok zo 7. novembra 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 a C-483/18, EU:C:2019:930, bod 55 a citovaná judikatúra).
- 94 V prejednávanej veci z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že podľa vnútroštátneho práva náklady súvisiace s poskytnutím úveru už zahŕňajú náklady súvisiace s ekonomickou činnosťou predajcu alebo dodávateľa.
- 95 Náklady spotrebiteľa na úver bez úrokov, pre ktoré vnútroštátna právna úprava stanovuje hornú hranicu, by však mohli viesť k značnej nerovnováhe v zmysle judikatúry Súdneho dvora, hoci by boli stanovené pod touto hornou hranicou, ak by služby poskytované ako protihodnota neboli rozumne súčasťou plnení poskytovaných v rámci uzavretia alebo správy zmluvy o úvere, alebo ak by sa sumy, ktoré znáša spotrebiteľ z dôvodu nákladov na poskytnutie a správu úveru, javili jasne neprimerané vo vzťahu k výške úveru. Vnútroštátnemu súdu v tejto súvislosti prináleží zohľadniť účinok ostatných zmluvných podmienok, a to s cieľom určiť, či uvedené podmienky vytvárajú značnú nerovnováhu na úkor dlžníka.
- 96 Za týchto okolností sa vzhľadom na požiadavku transparentnosti, ktorá vyplýva z článku 5 smernice 93/13, nemožno domnievať, že predajca alebo dodávateľ mohol prostredníctvom transparentného zaobchádzania so spotrebiteľom rozumne očakávať, že spotrebiteľ po rokovaní prijme takúto podmienku.
- 97 Z vyššie uvedeného vyplýva, že článok 3 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že zmluvná podmienka týkajúca sa nákladov na úver bez úrokov, ktorá stanovuje tieto náklady pod zákonnou hranicou a ktorá prenáša náklady na ekonomickú činnosť veriteľa na spotrebiteľa, môže spôsobiť značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy na úkor spotrebiteľa, ak spotrebiteľovi ukladá povinnosť, aby znášal neprimerané náklady v porovnaní s poskytnutými službami a výškou úveru, čo musí overiť vnútroštátny súd.

O trovách

- 98 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

1. Článok 3 písm. g) a článok 22 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia vnútroštátnej právnej úprave týkajúcej sa spotrebiteľského úveru, ktorá stanovuje spôsob výpočtu maximálnej výšky nákladov na úver bez úrokov, ktoré možno účtovať spotrebiteľovi, hoci tento spôsob výpočtu umožňuje predajcovi alebo dodávateľovi zaťažiť tohto spotrebiteľa podielom na všeobecných nákladoch súvisiacich s výkonom jeho ekonomickej činnosti, pokiaľ uvedené právne predpisy prostredníctvom svojich ustanovení týkajúcich sa tejto maximálnej výšky neporušujú pravidlá harmonizované touto smernicou.
2. Článok 1 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, zmenenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011, sa má vykladať v tom zmysle, že z pôsobnosti tejto smernice nie je vylúčená zmluvná podmienka, ktorá stanovuje náklady na úver bez úrokov v súlade s maximálnou hranicou stanovenou vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa spotrebiteľského úveru, pokiaľ táto právna úprava stanovuje, že náklady na úver bez úrokov nie sú splatné v časti presahujúcej túto hornú hranicu alebo celkovú výšku úveru.
3. Článok 4 ods. 2 smernice 93/13, zmenenej smernicou 2011/83, sa má vykladať v tom zmysle, že podmienky zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktoré spotrebiteľovi ukladajú iné poplatky, než je splatenie istiny a úrokov, nespádajú pod výnimku stanovenú v tomto ustanovení, pokiaľ tieto podmienky nešpecifikujú ani povahu týchto poplatkov, ani služby, za ktoré stanovujú odmenu, a sú formulované spôsobom spôsobilým uviesť spotrebiteľa do omylu, pokiaľ ide o jeho povinnosti a ekonomické dôsledky týchto podmienok, čo musí overiť vnútroštátny súd.
4. Článok 3 ods. 1 smernice 93/13, zmenenej smernicou 2011/83, sa má vykladať v tom zmysle, že zmluvná podmienka týkajúca sa nákladov na úver bez úrokov, ktorá stanovuje tieto náklady pod zákonnou hranicou a ktorá prenáša náklady na ekonomickú činnosť veriteľa na spotrebiteľa, môže spôsobiť značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy na úkor spotrebiteľa, ak spotrebiteľovi ukladá povinnosť, aby znášal neprimerané náklady v porovnaní s poskytnutými službami a výškou úveru, čo musí overiť vnútroštátny súd.

Podpisy